

Suomalaisten jalanjäljillä Alaskassa

Olavi Koivukangas

Suomen Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistyksen nimissä on tehty matkoja suomalaisten jalanjäljille Argentiinaan, Paraguayhin ja Brasiliaan keväällä 2006 ja Siperiaan kesällä 2006. Jälkimmäiselle matkalle osallistui 21 henkilöä. Kesällä 2007 tehtiin matka Värmlannin suomalaismetsiin. Matkojen tarkoituksena on ollut saada tietoja varhaisesta suomalaisesta siirtolaisuudesta ja löytää esineistöä ja jopa vanhoja sopivia rakennuksia siirrettäväksi Seinäjoen Kalajärven rannalle, jonne on jo noussut ensimmäinen ulkomuseorakennus, Matti Hakalan Amerikan-talo.

Pääkaupunki Juneau

Matka suuntautuu ensin Kanadan pääkaupunkiin Juneau'oon, jossa vastassa oli Dick Kent sukututkija ja eläkkeellä oleva everstiluutnantti. Hän oli järjestänyt hyvän ohjelman sotilaallisella täsmällisyydellä. Luonnonnähtävyyksistä mainittakoon aivan kaupungin laitaan ulottuva jäätikkö. Kaupunginmuseossa löytyi suomalaisille kuulunutta esineistöä, kuten v. 1890 raamattu, jonka oli lahjoittanut Marie Darlinin perhe. Löytyi myös Douglas Islandista Johnie Niemen perheeltä saatu lauluvihko 1920-luvulta. Siinä oli seuraava laulu:

Muistoja Alaskasta

*”Kerran kuin aika ol' keväinen Iikat me istuimme
tuumien että jos nyt teemme me reissun Alaskaan
ja aloitamme siellä kullan huuhdontaan.
Niinhän meillä oli meininki että myöskin
tulla rikkaaksi rakennamme silloin suuren palatsin
ja siellä meillä oisi elo haaremin.
Viisi meit ol' lukua Länttä-Matti,
Kauppi-Heikki, Noorbacka ja myös
Jäkki Paulsonni sekä minä Rannan-Aapeli.
Hyvästi nyt laulaen lähdimme Satamasta
Seattlen, rikkaina kuin palaamme
silloin heilat kihlaamme.”*

Fairbanks oli miesten matkan määrä. Runon lopussa todetaan, että puolen vuoden työskentelyn jälkeen huvittelimme ”Flooradoora” tanssisalissa. ”Puolen vuoden tienestistä senttiä ei jäljellä.”

Alaska State Museumista on hyvä Venäjän vallan aikaa käsittelevä näyttely, josta löytyi kaksi Alaskassa 1840-luvulla olleelle suomalaiselle Johan Batramille kuulunutta esinettä.

Kävimme myös mormonien sukututkimuskeskuksessa ja tapasimme sillä vapaaehtoisen työntekijän Catherine Dynin (Tyni), joka on suomalaista syntyperää. Kävimme myös Treadwellin kaivoksen raunioilla. Treadwellissä on ollut paljon suomalaisia ennen kuin kaivos tuhoutui v. 1917.

Suomalaisten pesäpaikka Sitka

Alaska kuului Venäjälle vuoteen 1867 saakka ja ensimmäiset suomalaiset menivät Alaskaan jo 1790-luvulla. Kaksi kertaa suomalainen mies on noussut Alaskan kuvernööriksi. Tunnettu Alaskassa 1840-luvulla asunut suomalainen oli Suomen ”koululaitoksen isä” Uno Cygnaeus.

Sitkan lentokentällä meitä oli vastassa yhteyshenkilömme Harvey Brandt. Hän oli pukeutunut venäläisen kapteenin univormuun. Hänen ystävänsä oli merimiesasussa, ja molempien vaimot olivat 1800-luvun naisten puvuissa.

Sitkassa toimii edelleen luterilainen seurakunta, ja aluksi tutustuimme kirkkoon ja vanhaan luterilaiseen hautausmaahan. Kun vierailumme sattui viikonlopuksi osallistuimme sunnuntaina jumalanpalvelukseen. Sitkassa on jäljellä vielä vanhoja rakennuksia, kuten vanha piispantalo. Historiallisessa Museossa johtaja Robert Medinger esitteli Sitkan historiaa ja lahjoitti videon, joka käsittelee eurooppalaisten ja alkuasukkaiden kohtaamista. Tapasimme myös tutkija ja kirjailija Vivian Faith Prescottin, joka sanoi, että hänen isänsä voisi kertoa tarinoita Alaskan suomalaisista. Sitkan puhelinluettelosta löytyi useita suomalaisnimiä, mm. Kainulainen ja Nikkola. Tapasimme Gary Nikkolan, joka kertoi, että esi-isä Antti Ala-Nikkola oli lähtenyt Ilmajoelta Amerikkaan v. 1889.

Sitkan merkittävistä museoista mainittakoon Sheldon Jackson Museum, joka on erikoistunut alkuperäisväestön kulttuuriin. Sinne luovutimme Maria Enckellin sukulaisen Alaskasta Suomeen 1800-luvulla tuoman rauhanpiipun.

Tärkein keskus Anchorage

Sitkasta matka jatkui Alaskan suurimpaan kaupunkiin Anchorageen. Yhteyshenkilömme siellä oli Suomen kunniakonsuli Wayne Stolt, suomalaista syntyperää ja konsuli toisessa sukupolvessa. Olimme sikäläisen Suomalaisen Klubin illanvietossa, ja tapasimme tämän päivän siirtolaisia. Pidimme esitelmän matkamme tarkoituksesta ja kerroin sekä Siirtolaisuusinstituutista että Seinäjoen Siirtolaisuusmuseosta.

Tutustuimme Anchoragen Museon yhteydessä olevaan arkistoon oppaanamme Russell Seppi. Arkistosta löytyi Anchoragen Suomalaisen Klubin pöytäkirjat ja muita papereita vuodesta 1919. Mielenkiintoinen löytö oli Anchoragen S.S. osaston nyökkilehti ”Moukari”, joka alkoi ilmestyä maaliskuussa 1919. Kopioin tämän vihon Siirtolaisuusinstituutin arkistoon.

Anchoragesta teimme automatka Kenain niemimaalle oppaana taiteilija Helen Simeonoff, joka on vanhojen suomalaisten ja alkuasukkaiden jälkeläinen. Tutustuimme vanhaan Ninilchikin venäläisasutukseen ja hautausmaahan, josta löytyi useita skandinaavisia nimiä, mutta ei selvästi

suomalaisia. Matkalla näimme isoja hirviä sekä karhun, joka oli kalastamassa joen rannalla ja meni tien yli iso lohi suussaan. Lienee harvinaista, että näimme karhun, sillä eräs suomalainen sanoi asuneensa 40 vuotta Alaskassa ja nähneensä karhun vain kahdesti.

Kodiak ja Afognak-saaren Suomalaisasutus

Matkan mielenkiintoisin kohde oli Kodiakin saari ja sieltä pienemmälle Afognakin saarelle tehty venematka. Oppaana on kalastaja Gary Knagin, Helen Simeonoffin serkku. Hän oli lapsena asunut maanjäristyksen takia v. 1964 hylätyssä suomalaiskeskuksessa, ja tarkoituksena oli katsoa, löytyisikö sieltä suomalaiselle Knagin-suvulle kuulunutta rakennusta mahdollisesti siirrettäväksi Siirtolaisuusmuseoon Seinäjoelle. Jo venematka saarelle oli elämys, kun suuret valaat nousivat pintaan aivan veneen vieressä.

Koskien suomalaisten rakennuksia Gary Knaginin isän ja äidin sekä isovanhempien talot lähellä koulua olivat jo luhistuneet täysin. Lähellä kirkkoa löysimme vanhan suomalaistyyllisen hirsirakennuksen jossa katto oli jo rikki, mutta seinät olivat pystyssä. Emme arvanneet sitä suomalaisten rakennukseksi, vaikka kuvia otimmekin. Seuraavana päivänä Kodiakissa käydesäämme Alutiiq Museumissa saimme tietää, että talossa oli asunut Gary Knaginin isoisan sisko Tatiana Chichenoff. Nurkkien rakennustavasta päätellen talon olivat tehneet suomalaiset kirvesmiehet.

Todettakoon, että Knagin suku oli luullut olevansa venäläisten (maaorjien) jälkeläisiä, kunnes Maria Enckell osoitti, että suku oli Suomesta. Esi-isä oli tullut Saksasta 1700-luvulla rakentamaan Viaporin linnoitusta Helsinkiin. Alaskaan 1800-luvun alkupuolella mennyt esi-isä oli Jakob Johan Knagg, joka oli syntynyt Fagervikissä Inkoossa v. 1796. Hän kuoli v. 1851 Ninilchickissä Kenaissa, ja tämän jälkeen perhe siirrettiin Afognakiin. Joten hänen jälkeläisiään on ollut tällä saarella 1850-luvulta lähtien.

Saarella käyntimme jälkeisenä päivänä Denis Knagin, oppaamme Garyn isä, kertoi, että Afognakin saarella oli 3 mailin matkalla kymmeniä taloja ja väkiluku oli parhaimmillaan 250–300 henkeä. Raitin toisessa päässä asui alkuperäisväestöä ja toisessa eurooppalaisia, lähinnä venäläisiä, ja keskellä oli kirkko. Kirkko oli palanut joitakin aikoja sitten. Afognakin suomalaisasutuksesta löysin vanhan tukkimiesten pitkävartisen työkalun, puusakset, pee-vee paikallisella kielellä (kuva alla). Seinäjoen Siirtolaisuusmuseo tulee saamaan ensimmäisen esineensä Alaskasta.

Seuraavaksi täytyy selvittää olisiko vanha Knagin log-house saatavilla Suomeen kuljetettavaksi. Ja mikäli nykyinen omistaja, joka on samaa Knagin-sukua, on halukas antamaan rakennuksen, sen purku ja kuljettamien suomeen vaatii melkoisia kustannuksia. Mutta varmaa on, että muutaman vuoden kuluttua rakennuksesta ei ole jäljellä muuta kuin kasa hirssiä.

Fairbanks

Matkan viimeinen kohde oli Alaskan vanhoilla kultakentillä sijaitseva Fairbanks. Yhteyshenkilömme täällä oli Richard Farris, tunnetun suomalaissyntyisen poliitikon Niilo Koposen

läheinen ystävä. Niilo Koponen on tullut Alaskaan muualta Yhdysvalloista saatuaan homesteadin vaimonsa kanssa v. 1952. Koponen on ollut opettaja (Ph.D.) ja myös poliitikko, joka on valittu Alaskan edustajainhuoneeseen viisi kertaa. Hän on 80-vuoden ikäinen ja sairastaa Alzheimerin tautia, joten emme voineet haastatella häntä. Mutta vaimo, tytär ja poika kertoivat perheen asioista ja sain Siirtolaisuusinstituutin arkistoon hyvää sukuun ja Niilo Koposeen liittyvää aineistoa.

Fairbanksissa tapasin myös v. 1995 Duluthissa näkemäni tutkijan Faith Fjeldin, The Saami Baiki Office, ja hän tekee tutkimusta ja näyttelyä Alaskaan v.1898 tuoduista saamelaisista ja poroista. Faith lupasi kirjoittaa artikkelin aiheesta Siirtolaisuus-lehteen vuoden loppuun mennessä. Faith on itse saamelaisen ja norjalaisen jälkeläinen. Fjeldin näyttely saamelaisista Alaskassa tulee ensi keväänä Kautokeinin saamelaismuseoon. Ehdotin, että näyttely voisi olla esillä myös Siirtolaisuusmuseossa Seinäjoella ja Siirtolaisuusinstituutissa Turussa, ja ehkä myös Emigrantinstitutetissa Ahvenanmaalla.

Fairbanksissa tutustuimme Alaskan historiasta kertovaan Museum of the Northiin sekä Elmer E. Rasmuson Libraryyn, jonka arkistosta sain paljon Alaskan Venäjän vallan aikaan liittyvää aineistoa.

Seattle

Paluumatkalla pysähdyimme Seattleen, jossa vanhat ystäväni Norman Westerberg ja Syrene Forsman olivat meitä kentällä vastassa. Lounaan jälkeen tutustuimme Nordic Heritage Museumiin ja erityisesti sen suomalaisia käsittelevään osaan. Museo on toiminut lähes 30 vuotta vuokratiloissa, mutta suunnittelee nyt uudisrakennuksen tekoa. Tontti on jo hankittu, ja rakennuksen kustannusarvio on 65 miljoonaa dollaria, mistä 20 miljoonaa on saatu jo lahjoituksina.

Lopuksi

Matka Alaskaan oli hyvin mielenkiintoinen ja onnistunut. Siellä arvostettiin suuresti vierailuamme, olihan seitsemän hengen ryhmä merkittävä delegaatio yksittäiseen tutkijaan verrattuna. Matkan tarkoituksena oli perehtyä erityisesti Venäjän vallan aikaiseen suomalaisasutukseen. Pääkohde oli Afognakin saaren vanha suomalaisasutus. Löysimme jopa pystyssä olevan suomalaisen hirsitalon. Aika näyttää saadaanko tämä, tai ehkä joko muu rakennus Alaskasta, joskus Amerikan raitille Siirtolaisuusmuseoon Seinäjoelle.

Vuonna 2009 suunnitellaan uutta ryhmämatkaa Ruotsin suomalaismetsiin ja myös Siperiaan. Matti Unkurin talo on siellä odottamassa mahdollista kuljetusta Suomeen, mikäli luvat saadaan. Näistä matkoista kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistykseen Seinäjoelle. Maaliskuussa 2009 on Brasiliassa Penedon suomalaiskeskuksen 80-vuotisjuhlat. Suomalaisen jalanjäljet eripuolilla maailmaa kiinnostavat tämän päivän suomalaisia. Siirtolaisuusinstituutilla ja Suomen Siirtolaisuusmuseolla on paljon haasteita edessään.

Tracing the footsteps of Finns in Alaska

The Finnish Emigrant Museum has arranged travels following the footsteps of Finns to Argentina, Paraguay, Brazil, Siberia and the Finnforests of Sweden. The main purposes of such travels are to gather information on early Finnish settlement, find artefacts and even buildings which could be moved to the Emigrant museum in Seinäjoki.

In September 2008 the director of the Institute of Migration, Olavi Koivukangas took a group of six enthusiasts to a trip to Alaska. We started in the capital Juneau and visited museums, the Mormon Family History Center and the Treadwell mine where many Finns worked until the mine collapsed in 1917. In Sitka, where Finns once were numerous, we also had an interesting program. We took part in the Lutheran church service, visited historical sites, museums and met with the writer Vivian Faith Prescott and Finnish descendant Gary Nikkola.

From Sitka we continued to Anchorage. Finnish descendant and honorary consul Wayne Stolt was our contact there. I gave a speech at the local Finnish club. At the Anchorage museum Russel Seppi showed us around and we found interesting documents relating to Finnish immigration. When visiting the Kenai Peninsula we got to see some Alaskan wildlife.

The most interesting part of our journey was visiting Kodiak and Afognak islands. Gary Knag, a fisherman with Finnish roots, was our guide. We looked for remnants of the old Finnish settlement, a building which could be transported to the Emigrant Museum in Seinäjoki. We found an old Finnish style log house which had belonged to the Knag family. This would be a suitable building for the museum if the practical arrangements can be made. In the old Finnish settlement in Afognak I found an old log handle, a so-called PeeVee, to be added to the museum's collections.

Fairbanks on the old gold fields of Alaska was our final destination. There we met with Richard Farris, a close friend of the Finnish born well known politician Niilo Koponen. Koponen has worked as a teacher and was elected to the Alaskan House of Representatives five times. He was too ill to be interviewed, but his family provided us with valuable information. We also met with researcher Faith Fjeld at the Saami Baiki Office, visited Museum of the North and Elmer E. Rasmuson library.

On our way home we made a stop in Seattle, met with my old friends Norman Westerberg and Syrene Forsman and visited the Nordic Heritage Museum.

In 2009 we again plan a trip to the Finnforests of Sweden and to Siberia, where the Matti Unkuri house is waiting to be transported to Finland. Those who are interested in these trips, please contact the Emigrant Museum in Seinäjoki. In March 2009 the Finnish colony in Penedo, Brazil, will celebrate its 80th anniversary. Following the paths of Finns around the world is very interesting, and the Institute of Migration and the Emigrant Museum face many challenges.